

ע"פ 2138/24 - יעקב סלמן נ' מדינת ישראל

בית המשפט העליון

ע"פ 2138/24

לפני: כבוד ממלא מקום הנשיא יצחק עמית
כבוד השופטת יעל וילנר
כבוד השופטת גילה כנפי-שטייניץ

המערער: יעקב סלמן
נגד

המשיבה: מדינת ישראל
ערעור על גזר דינו של בית המשפט המחוזי
בירושלים (השופטת ת' בר-אשר) מיום 6.2.2024
בת"פ 39631-12-21
ט"ו בכסלו התשפ"ה (16.12.2024)
תאריך ישיבה: עו"ד איתמר גלבפיש
בשם המערער:
בשם המשיבה:

פסק-דין

השופטת גילה כנפי-שטייניץ:

לפנינו ערעור על גזר דינו של בית המשפט המחוזי בירושלים (השופטת ת' בר-אשר) מיום 6.2.2024 בת"פ 39631-12-21, במסגרתו הושת על המערער עונש של 66 חודשי מאסר בפועל לצד ענישה נלווית, בגין הרשעתו בריבוי עבירות. יצוין, כי הערעור כוון תחילה גם נגד הכרעת דינו של בית המשפט המחוזי מיום 13.11.2023 - ואולם בדיון שהתקיים לפנינו, חזר בו המערער, בהמלצתנו, מערעורו על הכרעת הדין.

תמצית הרקע העובדתי

1. בהתאם למתואר בכתב האישום, התקשר המערער אל נ"ג, בת זוגו לשעבר, עובר למועד שבו הייתה אמורה להעיד כעדת תביעה בהליך פלילי קודם שהתנהל נגד המערער (ת"פ

33539-10-20). משמסרה לו כי יש בכוונתה להעיד אמת, גמר בליבו המערער להניא אותה מהחלטתה להעיד במשפטו, או לגרום לה לחזור בה מההודעה שמסרה במשטרה, וזאת באמצעות הצתת כלי רכב של בני משפחתה. עוד ביקש המערער להצית גם את בית העסק ואת רכבו של ע"מ (מבלי שצוין המניע לכך בכתב האישום). לשם כך, פנה המערער אל נתן עזריה (להלן: עזריה), וביקש ממנו לשלח אש במזיד בדבר לא לו, כנגד תשלום. עזריה פנה בתורו לדוד קריספין (להלן: קריספין), על מנת שיבצע עמו חלק מן ההצתות. דפוס פעולה זה של המערער חזר על עצמו שוב ושוב ארבע פעמים - תחילה, ביקש לשלח אש בבית העסק של ע"מ; לאחר מכן במכוניתם של הוריה של נ"ג; בהמשך ברכבם של אחותה של נ"ג ובעלה; ולבסוף ברכבו של ע"מ. בעוד שמזימתו של המערער להצתת רכביהם של קרוביה של נ"ג - צלחה, בשל קושי בהצתת בית העסק של ע"מ ובאיתור רכבו - בסופו של דבר הללו לא הוצתו.

2. בהכרעת הדין, הרשיע בית המשפט המחוזי את המערער, לאחר שמיעת ראיות, בכל העבירות בהן הואשם בארבעת סעיפי האישום, למעט בעבירה של ניסיון שידול לאיומים, ממנה זוכה מחמת הספק. כך, הורשע המערער בביצוע עבירות של ניסיון שידול להצתה לפי סעיף 448(א) רישא בצירוף סעיף 33 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: החוק); ניסיון שידול להיזק בזדון לפי סעיף 452 בצירוף סעיף 33 לחוק; הצתה בנסיבות מחמירות בצוותא לפי סעיף 448 סיפא בצירוף סעיף 29 לחוק; הצתה בצוותא לפי סעיף 448 רישא בצירוף סעיף 29 לחוק; ניסיון הצתה בצוותא לפי סעיף 448 רישא בצירוף סעיף 25 וסעיף 29 לחוק; שתי עבירות חבלה במזיד לרכב בצוותא לפי סעיף 413 בצירוף סעיף 29 לחוק; היזק בזדון בצוותא לפי סעיף 452 בצירוף סעיף 29 לחוק; ניסיון חבלה במזיד לרכב בצוותא לפי סעיף 413 בצירוף סעיף 25 וסעיף 29 לחוק; שתי עבירות הדחה בעדות לפי סעיף 246(ב) לחוק.

3. ביום 6.2.2024 גזר בית המשפט המחוזי את דינו של המערער. לאחר שקבע כי חרף הקרבה העניינית בין האירועים, נכון לקבוע ארבעה מתחמי ענישה נפרדים, עמד בית המשפט המחוזי על הערכים החברתיים הרבים שנפגעו כתוצאה מביצוע העבירות, וכן על חומרתן. בית המשפט המחוזי ציין כי "לנוכח ריבוי מעשי ההצתה וניסיונות ההצתה, השיטתיות, הנזקים הכבדים שנגרמו בחלק מהאירועים והעובדה שבסופו של דבר העדה לא העידה, עוצמת הפגיעה בערכים המוגנים היא גבוהה". בהמשך פנה בית המשפט המחוזי לסקור את מדיניות הענישה הנוהגת, ואת נסיבות מעשי העבירות. בתוך כך, הודגש כי המערער היה הגורם היוזם, המתכנן והמנחה של המעשים, וכי הוא אף שילם תמורתם לאלו שהוציאו אל הפועל. הודגש כי נסיבות הצתת כלי הרכב של קרובי משפחתה של נ"ג הן בעלות חומרה יתרה, משמטרתן הייתה, בין היתר, להניא אותה מלהעיד במשפט. עוד צוין כי הנזק לא התמצה בנזקי הרכוש הכבדים שנגרמו, אלא אף בהשפעת האירועים על המתלוננים. על יסוד כל אלה, ולאחר ששקל את נסיבות חיי המורכבות של המערער מחד גיסא, ואת עברו הפלילי מאידך גיסא, ובכלל זאת את הרשעתו הקודמת אשר נסיבותיה דומות - קבע בית המשפט המחוזי כי יש להשית על המערער עונש של 66 חודשי מאסר בפועל; מאסר מותנה כמפורט בגזר הדין; ופיצוי כספי לנפגעי העבירות.

4. להשלמת התמונה יצוין, כי טרם שניתן גזר הדין בעניינו של המערער, נגזר דינו של אחד משני המעורבים הנוספים בפרשה - הוא קריספין. קריספין הורשע בהמשך להודאתו בשני אישומים, בעבירות של הצתה בנסיבות מחמירות בצוותא; הצתה בצוותא; חבלה במזיד לרכב; והיזק בזדון - ונגזר עליו ביום 17.1.2023 עונש של 33 חודשי מאסר בפועל, בצירוף עונשים נלווים. לאחר שניתן גזר הדין בעניינו, נגזר גם דינו של עזריה, המעורב השלישי בפרשה. הלה הורשע על פי הודאתו בשלושה אישומים בעבירות של הצתה בנסיבות מחמירות; הצתה; חבלה במזיד לרכב (שתי עבירות); היזק בזדון; ניסיון הצתה; ניסיון חבלה במזיד לרכב. בשל כך נגזר עליו ביום 10.6.2024 עונש של 9 חודשי מאסר לריצוי בדרך של עבודות שירות וכן עונשים נלווים (ת"פ 39695-12-21).

עיקרי טענות הצדדים

5. הטרוניה העיקרית של המערער כלפי גזר הדין אינה בסטייה ממדיניות הענישה הנוהגת בהתייחס לעבירות בהן הורשע, אלא עניינה בפגיעה, כך לטענתו, בעקרון אחידות הענישה בשים לב לעונשיהם של קריספין ועזריה. לעמדתו, עונשו המקל של עזריה בפרט "מעיד על חוסר הפרופורציה בענישה שנגזרה עליו לבין הענישה שנגזרה על המערער בבחינת חוסר מידתיות מוחלט". מכך, מבקש המערער להסיק כי עונשו חורג לחומרה, וראוי להפחיתו. חיזוק לטענתו מוצא המערער בקביעת בית המשפט המחוזי בעניינו של עזריה, לפיה חלקו "קטן במקצת" מחלקו של המערער. בהקשר זה הפנה המערער להלכות רבות שעניינן בחשיבות עקרון אחידות הענישה, ואף הדגיש מקרים בהם הופחת העונש מטעם זה בלבד.

6. מנגד, סבורה המדינה כי גזר הדין בעניינו של המערער מפורט ומנומק, ואינו חורג לחומרה. באשר לטענות שעניינן פגיעה בעיקרון אחידות הענישה, בהתייחסה לקריספין, ציינה המדינה כי הפער בחומרת מעשיהם משמעותי, זאת משום חלקו של האחרון במסכת העבירות, הקטן בהרבה. עוד נטען, כי ההבדל בין העונשים מוצדק גם לנוכח הודאתו של קריספין, אשר הובילה להסדר טיעון וכתב אישום מתוקן. בנוגע לגזר הדין בעניינו של עזריה, צוין כי אף ביניהם ישנו הבדל ניכר - בפרט בשים לב להיותו של המערער מחולל האירוע, בעל האינטרס - אשר מצא את האדם המכור שבעבור ממון יהיה מוכן לעשות ככל שידרש. עוד הפנתה המדינה לגזר הדין בעניינו של עזריה, אשר התייחס במישרין לסוגיית אחידות הענישה, ונימק את הסטייה ממנו בטעמי שיקום, אשר אינם מתקיימים בעניינו של המערער.

דין והכרעה

7. לאחר עיון ובחינת טענות הצדדים, הגעתי למסקנה כי דינו של הערער להידחות.

נקודת המוצא לדיון היא ההלכה לפיה ערכאת הערער לא תתערב בעונש שנקבע על-ידי הערכאה הדיונית, אלא בנסיבות חריגות, בדמות סטייה קיצונית ממדיניות הענישה הנוהגת

במקרים דומים, או כאשר נופלת טעות מהותית בגזר הדין (ראו למשל: ע"פ 7850/21 דסוקי נ' מדינת ישראל, פסקה 10 (9.6.2022); ע"פ 8589/23 עקל נ' מדינת ישראל, פסקה 8 (27.11.2024)). בענייננו לא מתקיימת אף לא אחת מנסיבות אלה.

8. מוקד הדיון הוא ביישומו של עקרון אחידות הענישה. מעמדו של עקרון זה, הנגזר מעקרון השוויון, ככלל יסוד בתורת הענישה אינו שנוי במחלוקת (ע"פ 6823/18 לוי נ' מדינת ישראל, פסקה 14 (5.3.2020) (להלן: עניין לוי)); ע"פ 9792/06 חמוד נ' מדינת ישראל, פסקה 15 (1.4.2007)). כלל זה, שתכליתו למנוע הפליה בין דומים ושרירות בענישה, מורנו כי ראוי, עד כמה שניתן, כי בעבירות דומות מבחינת אופיין, חומרתן ונסיבות ביצוען - תחול ענישה דומה (ע"פ 4450/11 עספור נ' מדינת ישראל, פסקה 8 (8.2.2012); עניין לוי, בפסקה 14). כך בפרט, מקום בו מדובר בנאשמים שעברו עבירות דומות במסגרת פרשה אחת.

ואולם, "עקרון אחידות הענישה, כמוהו כשאר עקרונות במשפט, חייב לבוא לכלל פשרה עם עקרונות אחרים - עקרונות חשובים אף-הם - ואין הוא מכריע תמיד את הכף" (דנ"פ 1109/02 שושני נ' מדינת ישראל, פסקה 8 (12.2.2002)). עקרון יסוד נוסף במשפט הפלילי, חשוב אף הוא, הוא עקרון הענישה האינדיבידואלית המורה להתחשב במכלול נסיבות ביצוע העבירה ונסיבותיו האישיים של הנאשם (ע"פ 1399/91 ליבוביץ נ' מדינת ישראל, פ"ד מז(1) 177, 179-180 (1993); רע"פ 3173/09 פראגין נ' מדינת ישראל, פסקאות 5-7 לחוות דעתו של השופט דנציגר (5.5.2009)). מטבע הדברים, עקרונות אלה עלולים להימצא במתח מסוים. לפיכך, לצד השאיפה להגשים באופן המיטבי את עקרון אחידות הענישה, ראוי לעשות זאת "מבלי לגרוע מהמשקל שיש לייחס לנסיבות האישיים של העבריין, המשמשות שיקולים לקולה ולחומרה, בהתאם לעיקרון הענישה האינדיבידואלית" (ע"פ 2918/13 דבס נ' מדינת ישראל, פסקה 6 (18.7.2013)).

כפי שיפורט להלן, עיון בשלושת גזרי הדין שבענייננו מעלה, כי נסיבותיו של המערער שונות מהותית מאלה של יתר השותפים.

9. גזר דינו של קריספין, עליו הושת כאמור מחצית מעונשו של המערער - 33 חודשי מאסר, אינו מאתגר את עיקרון אחידות הענישה. קריספין נטל חלק רק בשניים מארבעת האירועים שיוחסו למערער; הוא הורשע במסגרת הסדר טיעון 'סגור' בו עתרו הצדדים לעונש מוסכם; ואף נקבע כי הוא שימש בפועל ככלי בידיו של המערער - לפיכך, ברי שהחומרה הפחותה משמעותית שבמעשיו ביחס למערער, כמו גם הודאתו, מצדיקים את פערי הענישה ביניהם. לא בכדי בנימוקי הערעור, בהשלמת נימוקי הערעור ובדיון שהתקיים - תלה המערער יהבו בהשוואה לעזריה, וקימץ בהתייחסות לקריספין; ואולם בבואנו לבחון את עקרון אחידות הענישה, ראוי שנשווה לנגד עינינו גם את עונשו של קריספין.

10. אשר לעניינינו של עזריה. יובהר תחילה כי בעת שנגזר דינו של המערער, טרם נגזר דינו של עזריה, וממילא גזר דינו של המערער אינו מתייחס להיבט של עיקרון אחידות הענישה. אין לכחד, עונשו של עזריה אכן קל ביחס למעשים שביצע, ומצב בו נגזרים עונשים שונים עד מאוד על עבירות דומות, בגדרה של אותה פרשה וביחס למסכת עבריינית אחת - מחייב הבחנה

מהותית בין שני הנאשמים. הבחנה בין עניינו של המערער לעניינו של עזריה אכן מתקיימת בענייננו בשני נושאים מרכזיים: האחד, היקף העבירות. עזריה נטל חלק בשלושה מתוך ארבעת האירועים בהם הורשע המערער. השני, ההליך השיקומי המשמעותי שעבר עזריה. הגם שבעניינו של עזריה קבע בית המשפט המחוזי מתחם ענישה הנע בין 4 ל-7 שנים, ההולם את העונש שנגזר בעניינו של המערער, מצא בית המשפט ליתן משקל משמעותי מאוד "[ל]תהליך השיקום הארוך, הסיזיפי אך המוצלח שעובר [עזריה] מזה שלוש שנים, אשר נשא פרו". המשקל הכבד שניתן לשיקול זה הוביל לסטייה ממתחם העונש ההולם, בהתאם להוראת סעיף 40ד לחוק העונשין, ולהקלה משמעותית מאוד בעניינו.

למעשה, בית המשפט המחוזי התייחס לסוגיה זו במישרין בגזר דינו של עזריה בקבעו כי "אשר לעקרון אחדות הענישה, לכאורה היה מקום בשל עקרון זה שעונשו של [עזריה] יעמוד ביחס הולם לעונשים שהוטלו על המעורבים האחרים. עם זאת, נקבע לא אחת שעקרון אחדות הענישה איננו חזות הכול". על רקע זה ציין בית המשפט המחוזי כי בניגוד ליתר המעורבים, שלא עברו כל שיקום ולפיכך ניתן הדגש בעניינם לשיקולי הלימה, הרתעה והגנה על הציבור, הרי שעזריה עבר הליך שיקומי-טיפול משמעותי, העלול להיפגע אם יוטל עליו עונש של מאסר בפועל - ועל כן ראה לסטות מן העונש ההולם לקולה, ולהורות על ריצוי המאסר בדרך של עבודות שירות.

אוסף ואצוין כי לבד משיקול השיקום - שכמפורט, בו נעוץ הפער המרכזי המצדיק את ההבחנה בין עונשו של עזריה לעונשו של המערער, ובניגוד לנטען על-ידי המערער, ישנם פערים נוספים התומכים בהבחנה ביניהם. כך, מניעיו של המערער לביצוע העבירות חמורים לעין ערוך ממניעו הכלכלי של עזריה; תפקידו של המערער כיוזם, משדל ומכווין המעשים הפליליים אל מול תפקידו של עזריה כמעין 'קבלן ביצוע' של המערער; הודאתו של עזריה לעומת כפירתו של המערער וניהול הליך הוכחות מלא ועוד. מכל מקום, כעולה מן האמור, הליך שיקומו של עזריה, אשר הוא שהצדיק סטייה ממתחם העונש ההולם בעניינו - מהווה טעם מספיק להבחין בינו לבין המערער, ולפיכך אין לקבל את טענת המערער כי ראוי היה, מטעמי אחדות הענישה, להפחית מעונשו.

11. סוף דבר: לאור כל האמור, אציע לחבריי כי נדחה את הערעור.

גילה כנפי-שטייניץ
שופטת

ממלא מקום הנשיא יצחק עמית:

אני מסכים.

יצחק עמית
ממלא מקום הנשיא

השופטת יעל וילנר:

אני מסכימה.

יעל וילנר
שופטת

הוחלט כאמור בפסק דינה של השופטת גילה כנפי-שטייניץ.

ניתן היום, ו' טבת
תשפ"ה (06 ינואר
2025).

גילה כנפי-שטייניץ
שופטת

יעל וילנר
שופטת

יצחק עמית
ממלא מקום הנשיא